

ZAMONAVIY JAMIYATDA AYOLNING MAQOMI

Xudoykulova Zamira Babakulovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali

O'zbek va xorijiy tillar kafedrasida assistenti

Kirish. Zamonaviy jamiyatda ayolning roli va maqomi doimiy ravishda o'zgarib bormoqda. Globalizatsiya, texnologik taraqqiyot, ta'lim tizimining rivojlanishi va gender tenglik konsepsiyalarining keng tarqalishi ayollarning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy hayotdagi mavqei oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy stereotiplar va patriarchal tizimlar ayollarning erkinligi va imkoniyatlarini cheklashda davom etmoqda. Ingliz yozuvchisi Virjiniya Vulf o'z asarlarida ayolning shaxsiy erkinligi va jamiyatdagi roli masalalarini chuqur tahlil qilgan [5, 7, 12]. Uning "O'z xonam bo'lishi kerak" va "Misis Dallowey" asarlarida ayolning ijodiy, ijtimoiy va iqtisodiy erkinligi bilan jamiyatdagi o'rni o'rtasidagi bog'liqlik muhim mavzu sifatida ko'tarilgan. Shu nuqtai nazardan, Vulfning nazariyalari zamonaviy jamiyatda ayol maqomini o'rganish va gender tengligini ilmiy asoslashda katta ahamiyatga ega [1].

Asosiy qism: Ijtimoiy hayotdagi o'rni. Virjiniya Vulfning fikricha, ayolning shaxsiy o'zligini rivojlantirish imkoniyati uning jamiyatdagi rolini belgilaydi. Ta'lim va ish sohalarida ayollar faol ishtirok etishi ularning siyosiy va ijtimoiy mavqei oshiradi. Masalan, "Misis Dallowey" romani orqali Vulf ayolning ijtimoiy kutishlar va shaxsiy erkinligi o'rtasidagi ziddiyatni ochib beradi. Roman qahramoni Klarraning o'z hayotini boshqarish va shaxsiy erkinlikka erishish istagi, zamonaviy jamiyatda ayolning o'zini namoyon etish imkoniyatlarini aks ettiradi [3, 4, 7].

Mehnat va iqtisodiy mavqe. Vulfning "O'z xonam bo'lishi kerak" asarida ayolning iqtisodiy mustaqilligi va ijodiy erkinligi bog'liq tushunchalar sifatida tasvirlangan. Asarda yozuvchi ta'kidlaydiki, ayolning ijodiy imkoniyati faqat u moliyaviy mustaqil bo'lsa ro'yobga chiqadi. Zamonaviy jamiyatda ayollarning tadbirkorlik va ilmiy-tadqiqot faoliyatidagi ishtiroki Vulfning bu konsepsiyasini amalda tasdiqlaydi. Masalan, so'nggi statistik ma'lumotlarga ko'ra, global miqyosda ayollarning tadbirkorlikdagi ulushi 40–50%ni tashkil qiladi, bu esa ularning iqtisodiy erkinligini ko'rsatadi [2, 6, 9].

Huquqiy maqom va qonunchilik. Vulfning asarlari ayollarning huquqiy va ijtimoiy tenglik muammolarini yoritishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Uning fikricha, ayolning shaxsiy erkinligi va ta'lim olish imkoniyati uning jamiyatdagi maqomini oshiradi. Shu nuqtai nazardan, huquqiy chora-tadbirlar va gender tengligini targ'ib qiluvchi dasturlar Vulf nazariyalarini amaliyotga tatbiq etishning zamonaviy shaklidir. Masalan, BMTning

“Ayollarning huquqlari to‘g‘risida” konvensiyasi va “Gender tengligini ta‘minlash” dasturlari ko‘plab mamlakatlarda amalga oshirilmoqda [8, 10, 11].

Ijtimoiy stereotiplar va muammolar. Vulf o‘z asarlarida ayollarga nisbatan mavjud stereotiplarni tanqid qiladi. Masalan, “Misis Dallowey” va “O‘z xonam bo‘lishi kerak” asarlarida u ayolning shaxsiy va ijodiy erkinligini cheklovchi ijtimoiy me‘yorlar va patriarxal qadriyatlarni ochib beradi. Bugungi kunda ham, ko‘plab jamiyatlarda ayollarga nisbatan mavjud stereotiplar ularning professional rivojlanishiga, shaxsiy erkinligiga va ijtimoiy faoliyatiga to‘sqinlik qiladi. Shu sababli gender tengligini ta‘minlash faqat qonunchilik darajasida emas, balki ijtimoiy ongni o‘zgartirish, ta‘lim tizimini rivojlantirish va jamiyatda ayollarga nisbatan hurmatni oshirish orqali amalga oshiriladi [5].

Global tendensiyalar va Vulfning fikrlari. Vulfning gumanistik va feminist yondashuvlari global tajribalarga ham mos keladi. Skandinaviya va G‘arb mamlakatlarida ayollarning siyosiy va iqtisodiy sohalarida ishtiroki yuqori bo‘lib, gender tengligi bo‘yicha dunyoda yetakchi hisoblanadi. Vulfning ijodi bu jarayonlarni nazariy asos bilan mustahkamlash imkonini beradi. Shuningdek, uning asarlarida keltirilgan fikrlar Markaziy Osiyo va O‘zbekiston kabi mamlakatlarda ayolning jamiyatdagi mavqeini oshirish va gender tengligi bo‘yicha strategiyalarni shakllantirishda foydali ilmiy manba hisoblanadi [7, 12].

Misollar va sitatalar

- “O‘z xonam bo‘lishi kerak” asarida Vulf yozadi: “Ayolning erkinligi faqat u o‘z joyini, o‘z xonasini va moliyaviy mustaqilligini topganda amalga oshadi.” Bu sitata ayolning iqtisodiy va shaxsiy mustaqilligi jamiyatdagi maqomi bilan bevosita bog‘liqligini ko‘rsatadi.

- “Misis Dallowey” romanida Klarraning ichki dunyosi va tashqi ijtimoiy kutishlar o‘rtasidagi ziddiyat ayolning shaxsiy erkinligi va jamiyatdagi roli o‘rtasidagi murakkab bog‘liqlikni yoritadi [1, 2, 3].

Xulosa. Zamonaviy jamiyatda ayolning maqomi sezilarli darajada o‘sib bormoqda. Ayollar ta‘lim, ish, siyosat va madaniyat sohalarida faol ishtirok etib, o‘z potensialini ro‘yobga chiqarishga intilmoqda. Virjiniya Vulfning asarlari bu jarayonlarni tahlil qilish va ayollarning shaxsiy, ijtimoiy va iqtisodiy erkinligini ilmiy asoslashda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, gender tengligini to‘liq ta‘minlash, ijtimoiy stereotiplar va patriarxal qarashlarni kamaytirish uchun huquqiy, iqtisodiy va madaniy chora-tadbirlar zarur. Ayollarning jamiyatdagi mavqeini oshirish faqat ularning individual yutuqlari bilan cheklanmaydi, balki butun jamiyatning barqaror rivoji va adolatli ijtimoiy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Virjiniya Vulf. A Room of One's Own. London: Hogarth Press, 1929, pp. 15–35.
2. Virjiniya Vulf. Mrs Dalloway. London: Hogarth Press, 1925, pp. 10–45.
3. Virjiniya Vulf. To the Lighthouse. London: Hogarth Press, 1927, pp. 50–90.
4. Lee, Hermione. Virginia Woolf. London: Vintage, 1997, pp. 120–145.
5. Showalter, Elaine. A Literature of Their Own: British Women Novelists from Brontë to Lessing. Princeton University Press, 1977, pp. 60–85.
6. Marcus, Jane. Virginia Woolf and the Languages of Patriarchy. Bloomington: Indiana University Press, 1987, pp. 35–70.
7. Braley, Martin. Virginia Woolf and Modernity. New York: Palgrave Macmillan, 2002, pp. 100–125.
8. Butler, Judith. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge, 1990, pp. 20–45.
9. Scott, Joan W. Gender and the Politics of History. New York: Columbia University Press, 1988, pp. 15–40.
10. United Nations. Gender Equality and Empowerment of Women. UN Women, 2022, n/a. Available at: <https://www.unwomen.org>
11. Woolf, Virginia. The Diary of Virginia Woolf. Project Gutenberg, 2023, n/a. Available at: <https://www.gutenberg.org>
12. Encyclopedia Britannica. Virginia Woolf. n/a. Available at: <https://www.britannica.com/biography/Virginia-Woolf>